

Motion till riksdagen 2017/18:532

av **Stig Henriksson m.fl. (V)**

En feministisk säkerhetspolitik

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning	1
2	Förslag till riksdagsbeslut	2
3	Vad innebär en feministisk säkerhetspolitik?	3
3.1	Hur byggs säkerhet utifrån feministiska premisser?	4
3.2	Jämställdhet som ursäkt för krig	6
4	FN:s resolutioner för kvinnors säkerhet	7
4.1	Sveriges nationella handlingsplan	7
4.2	Kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser	7
4.3	Sexuellt våld i väpnade konflikter	8
4.4	Genusperspektiv vid internationella insatser	9
5	Säkerhetspolitisk forskning	10
6	En demokratisering av försvaret	10

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i högre utsträckning bör prioritera arbetet med att förebygga väpnade konflikter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i syfte att konkretisera arbetet med att förebygga väpnade internationella konflikter bör upprätta en heltäckande handlingsplan för ändamålet samt återkomma med ett förslag på hur arbetet ska organiseras på ett mer effektivt sätt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige som medlem av säkerhetsrådet bör verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att de stater som bidrar med personal till FN:s fredsbevarande insatser antar nationella handlingsplaner för resolution 1325 och ge stöd till detta arbete och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en särskild svensk ambassadör bör tillsättas för frågan om att stärka det svenska arbetet med att implementera resolution 1325 och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att Internationella brottmålsdomstolen (ICC) skaffar sig den kompetens som krävs för att kunna utreda misstankar om sexuellt våld och avsätter tillräckligt med resurser för att samla in bevis, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla internationella insatser arbetar förebyggande för att motverka sexualiserat våld och övergrepp gentemot civilbefolkningen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i kontakt med berörda myndigheter bör säkerställa att det finns tillgänglig information och nödvändiga rutiner för att möjliggöra uppgiftslämnande gällande sexuellt våld, sexuella trakasserier eller liknande missförhållanden för anställda inom Försvarsmakten oavsett arbetsplats, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen årligen bör redovisa arbetet med att implementera FN:s resolution 1325 till riksdagen och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för att alla samarbetsländer vid internationella insatser ska ha en handlingsplan för att implementera FN:s resolution 1325 och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör sätta upp mål och delmål för att inom sex år nå målet att 40 procent av deltagarna vid fredsbevarande insatser ska vara kvinnor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge berörda myndigheter i uppdrag att särskilt arbeta för ett ökat internationellt forskningsutbyte kring säkerhetspolitiska frågor och fredsfrämjande insatser och tillkännager detta för regeringen.

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten bör uppdras att återkomma med en plan för hur man ska uppnå en jämn könsfördelning inom organisationens olika nivåer till senast 2035 och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Försvarsmakten bör uppdras att genomföra en årlig jämställdhetskartläggning och tillkännager detta för regeringen.

3 Vad innebär en feministisk säkerhetspolitik?

Vänsterpartiet vill se en aktiv freds- och säkerhetspolitik på feministisk grund. Säkerhetspolitik är inte könsneutral. Hoten mot mäns och kvinnors säkerhet kan se olika ut. Krig och väpnade konflikter påverkar män och kvinnor på olika sätt och i olika utsträckning. En fredsprocess som leder till att våldet mot män upphör, innebär inte per automatik att våldet mot kvinnor upphör. Kvinnor och barn är de som drabbas hårdast i en konflikt och betydande resurser måste därför satsas på dessas behov av skydd och stöd under och efter en konflikt.

I den värld vi lever i är män norm och kvinnor undantag. Utan ett genusperspektiv är risken därför överhängande att man kommer att utgå från mäns erfarenheter och upplevelser i säkerhetspolitiken. Säkerhetspolitik måste därför inkludera ett tydligt genusperspektiv om den ska omfatta hela befolkningen och vara långsiktig och framgångsrik. Ska det konfliktförebyggande arbetet ge resultat måste man se och möta de olika säkerhetsutmaningar som män och kvinnor upplever. Ska internationella insatser vara framgångsrika måste både män och kvinnor delta i insatserna och de måste ha kompetens att kunna förstå och bemöta väpnade konflikters olika konsekvenser för män och kvinnor. Ska freds- och försoningsprocesser nå framgång måste kvinnor finnas med vid förhandlingsbordet som aktiva deltagare.

I dag verkar alltför många av dagens beslutsfattare ha en oförmåga eller ovilja att se kvinnors rättigheter som en central del av säkerhetspolitiken. Detta är inte bara ett svek mot hälften av världens befolkning utan leder dessutom till bristfälliga beslut när det gäller internationell fred och säkerhet. Växande högerextremism och repressiva strömningar i Europa och i vår omvärld utgör ett direkt säkerhetshot mot i synnerhet kvinnor, hbtq-personer och andra som inte passar in i det fascistiska samhällsbygget. Det är av största vikt att motarbeta en sådan utveckling.

Som medlemmar i EU och förespråkare för fredliga lösningar på konflikter är det viktigt att Sverige är med och lyfter viktiga säkerhetspolitiska frågor. Eftersom säkerhetshot mot kvinnor sällan finns med på den säkerhetspolitiska agendan vill Vänsterpartiet förändra säkerhetsbegreppet till att även inkludera kvinnors säkerhet. Brist på makt, inflytande och rörelsefrihet, brist på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter samt mäns våld mot kvinnor är viktiga säkerhetsfrågor både nationellt och internationellt. I och med att det svenska försvaret allt oftare samarbetar med andra länder är det ur ett svenskt perspektiv av yttersta vikt att genusfrågorna prioriteras också i EU:s säkerhetspolitik.

Under väpnade konflikter ökar våldet mot kvinnor och tar sig mer extrema uttryck. Systematiska våldtäkter är vanligt förekommande som en del av krigföringen. Hotet mot kvinnors säkerhet upphör dock inte när den väpnade konflikten upphör. Att kunna

delta på lika villkor som medborgare i ett samhälle är en fråga om demokrati. Jämställdhet är en viktig faktor för fred och demokrati. För att uppnå demokrati måste kvinnors deltagande öka på samtliga nivåer i samhället.

I dag är det i princip uteslutande män som deltar i processen när fred förhandlas fram efter en konflikt. En förutsättning för att uppnå långsiktig fred och stabilitet är att involvera även kvinnor. Utan kvinnors erfarenheter och kunskaper går viktiga delar förlorade i planeringen av det nya samhälle som ska byggas upp efter krig och konflikter.

Den svenska regeringen har uttalat att den är världens första feministiska regering. Trots det väljer man att se mellan fingrarna eller till och med stödja stater som bryter mot mänskliga rättigheter. Det kanske tydligaste exemplet är den svenska vapenexporten där man med regeringens goda minne fortsätter att sälja vapen till länder som förnekar kvinnor de mest basala rättigheterna.

Under 2017–2018 sitter Sverige med i FN:s säkerhetsråd. Sverige har därmed en unik roll i att synliggöra kvinnors rättigheter och driva på för ett mer aktivt arbete globalt. Vänsterpartiet förväntar sig att regeringens arbete för kvinnors rättigheter intensifieras under den kvarvarande tiden i säkerhetsrådet.

3.1 Hur byggs säkerhet utifrån feministiska premisser?

Inom försvars- och säkerhetspolitiken har kvinnor traditionellt setts som passiva offer. Det stämmer att kvinnor i högre grad drabbas av krigets konsekvenser, såsom social utsatthet och fattigdom. Samtidigt ger det inte hela bilden. Kvinnors aktiva deltagande i strid, kamp för överlevnad och för ökat inflytande bevisar motsatsen. Kvinnor som flyr, som håller kontakt med släkt och vänner, som håller samman vardagen när allting rämningar är allt annat än passiva. En feministisk freds- och säkerhetspolitik måste inkludera flera perspektiv där även kvinnors motstånd räknas. Målet är en jämställd säkerhetspolitik som tar kvinnors villkor, viljor och drömmar på lika stort allvar som mäns.

Traditionella säkerhetsbegrepp fokuserar på statens säkerhet mot externa militära hot men klarar inte av att fånga den bredd av utmaningar vi står inför i dag. De traditionella instrumenten för att skapa säkerhet – militär maktbalans och avskräckning – är alltför otillräckliga för att hantera de många utmaningarna. För att möta dagens säkerhetsproblem krävs därför en bredare syn på vad säkerhet är och vem den är till för.

En studie från Tufts University 2004 visar t.ex. hur den afghanska civilbefolkningen definierade säkerhet annorlunda än vad FN och de då närvarande internationella militära styrkorna gjorde. Områden som FN klassat som säkra uppfattades från civilbefolkningen som osäkra och vice versa. Helt enkelt för att befolkningens säkerhetsproblem var andra än det internationella samfundets.

Vänsterpartiet vill se ett breddat säkerhetspolitiskt begrepp. Att låta säkerhetspolitiken ta avstamp i det som brukar benämnas som mänsklig säkerhet är ett sätt att markera en förskjutning från staters säkerhet genom vapen, till folkens och människornas säkerhet genom utveckling och samarbete. Genom att flytta fokus från staten till människorna förändras vår bild av vad som bör ingå i och prioriteras i en säkerhetspolitisk debatt, och än mer av hur säkerhetsproblem bör lösas. Det gör satsningar på utbildning, fattigdomsbekämpning och respekt för mänskliga rättigheter till viktiga säkerhetspolitiska instrument.

Eftersom säkerhetshot mot kvinnor sällan finns med på den säkerhetspolitiska agendan vill Vänsterpartiet förändra säkerhetsbegreppet till att även inkludera kvinnors säkerhet. Brist på makt, inflytande och rörelsefrihet, brist på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, samt mäns våld mot kvinnor är viktiga säkerhetsfrågor både nationellt och internationellt.

Frågor som rör kvinnors kroppar betraktas sällan som en säkerhetsfråga. I dag är mödradödlighet en av de vanligaste dödsorsakerna för flickor mellan 15 och 19 år i låg- och medelinkomstländer. I det ljuset blir Trumpadministrationens beslut om att dra in allt bistånd från USA till organisationer som försvarar kvinnors rätt till lagliga och säkra aborter en i praktiken allvarlig säkerhetsrisk för miljontals kvinnor. Rätten till sin egen sexualitet, tillgången till god mödravård, frihet från mäns våld, möjligheten att göra abort, trygghet att röra sig i det offentliga rummet och makt över sitt eget liv är alla exempel på grundläggande faktorer för att kvinnor ska kunna anses vara säkra.

Därtill kommer den politiska utveckling i stora delar av världen där nationalistiska och fascistiska strömningar går på offensiven. Det är en rörelse som inte sällan bygger sin politiska agenda på repression mot och kontroll av kvinnor och flickor. Det kan t.ex. ta sig uttryck genom begränsade rättigheter eller genom att mäns våld mot kvinnor på det ena eller andra viset sanktioneras. Ett exempel är Turkiets beslut att förra året förskjuta åldern för sexuellt samtycke ända ner till tolv års ålder. En sådan utveckling utgör ett direkt hot mot de individer som berörs såväl som mot kvinnor som grupp.

Sverige och världen står i dag inför större utmaningar än på länge och vi befinner oss i ett i många avseenden nytt säkerhetspolitiskt läge. Rysslands destabiliseringsförsök, kriget i Syrien och turkiska kränkningar av mänskliga rättigheter genererar en politisk osäkerhet samtidigt som terrordåd och ökande fascistiska strömningar skapar osäkerhet och otrygghet i Europa. Också klimatförändringar, pandemier och naturkatastrofer måste inkluderas i det säkerhetspolitiska perspektivet. I dag är fler människor på flykt i världen som en konsekvens av klimatförändringarna än p.g.a. krig och konflikter. Trots betydande framsteg i enlighet med millenniemålen svälter människor fortfarande ihjäl och många dör i enkla eller okomplicerade sjukdomar och i samband med graviditet och förlossning i stora delar av världen.

En feministisk säkerhetspolitik kan inte reduceras till att enbart handla om frågor som rör militära angelägenheter. Utrikespolitiska beslut och internationella handelsavtal och handelsvägar är exempel på avgörande faktorer som både kan möjliggöra och hindra fred och stabilitet och säkra kvinnors rättigheter.

Kvinnors deltagande ska inte vara villkorat eller tillfälligt. För att bygga verklig och hållbar jämställdhet krävs kvinnors aktiva deltagande på alla samhällsnivåer. Genusperspektivet ska genomsyra alla områden, oavsett om det handlar om infrastruktursatsningar, handelsavtal eller vapenexport. Arbetet ska vara målstyrt och möjligt att utvärdera och följa upp.

Sverige deltar i dag i en rad internationella samarbeten som, trots att de sker till relativt höga kostnader, inte förmår skapa säkerhet – varken för Sverige eller för vår omvärld. Vänsterpartiet vill se en offensiv freds- och säkerhetspolitik som sätter demokrati, folkrätt och mänskliga rättigheter i centrum. Vi vill se en omfördelning där resurser flyttas från några av våra största militärt inriktade internationella samarbeten till förebyggande och säkerhetsskapande åtgärder.

Arbetet med att förebygga väpnade konflikter får enligt Vänsterpartiet inte det utrymme det bör ha enligt fastslagna prioriteringar i utrikes- och säkerhetspolitiken. Sverige måste i högre grad prioritera det förebyggande arbetet som är långt mer

effektivt både vad gäller mänskligt välmående, jämställdhet, ekonomi och socialt kapital. Förebyggande arbete för fredsbyggande och undanröjande av risker för väpnad konflikt måste utgöra grunden för det säkerhetspolitiska arbetet. De åtgärder som Sverige vidtar för att förebygga väpnade konflikter måste också tydligare vara kopplade till konkreta risksituationer. Indirekta insatser som kan handla om utvecklingssamarbete och nedrustningsarbete måste gå hand i hand med mer konkreta insatser. Sverige bör i högre utsträckning prioritera arbetet med att förebygga väpnade konflikter. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I syfte att konkretisera arbetet med att förebygga väpnade internationella konflikter bör regeringen upprätta en heltäckande handlingsplan för ändamålet samt återkomma med ett förslag på hur arbetet ska organiseras på ett mer effektivt sätt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

3.2 Jämställdhet som ursäkt för krig

Vi vet sedan länge att de som får det svårast i krig och väpnade konflikter är de som redan innan har de mest utsatta positionerna. FN uppskattar att 70 procent av alla människor som lever i fattigdom är kvinnor. Kvinnor förväntas ta ansvaret för det obetalda hemarbetet och det vårdande arbetet i fredstid såväl som i ofred. Mäns våld mot kvinnor drabbar kvinnor över hela världen och sexuella övergrepp ökar i krig och väpnade konflikter. Trots det förekommer kvinnors bristande makt och inflytande som ett argument för att inleda eller delta i väpnade konflikter som i själva verket inte handlar om någonting annat än stormaktsspel och traditionell krigföring.

USA:s invasion av Afghanistan och det svenska deltagandet i ISAF motiverades i hög utsträckning med de afghanska kvinnornas lidande. Utländska soldater skulle frigöra afghanska kvinnor genom militär närvaro. Det svenska deltagandet har utvärderats i den s.k. Afghanistanutredningen (SOU 2017:16) som överlämnades till regeringen i mars i år. En av frågeställningarna var huruvida kvinnors position har stärkts som ett resultat av den svenska insatsen. Även om utredningen menar att vissa förändringar skett i positiv riktning är man mycket vag och understryker att hållbarheten i förändringarna inte kan tas för given. Man poängterar också att det internationella biståndet tycks ha varit en avgörande faktor. I det bör svenska Afghanistankommitténs arbete särskilt nämnas. Den svenska försvarsmakten hade som målsättning att integrera ett genderperspektiv i återuppbyggnadsarbetet i norra Afghanistan. En ansats som i efterhand visat sig vara obetydlig för den kvinnliga delen av civilbefolkningen. Detta ska ses i ljuset av att kriget och förödelsen skapat ytterst svåra omständigheter för miljontals kvinnor.

Samtidigt förekommer väpnad kamp med ideologiska förtecken där syftet verkligen är kvinnors frigörelse. De kurdiska styrkorna som strider mot Daesh/IS i syriska Kurdistan har jämställdhet som ett uttalat mål. Både de manliga och de kvinnliga styrkorna i YPG respektive YPJ strider för mäns och kvinnors lika värde. Det ska ställas i kontrast mot den religiösa stat som Daesh vill upprätta. För de kvinnliga soldaterna i YPJ blir deltagandet både ett ideologiskt ställningstagande och en kamp för personlig frigörelse.

4 FN:s resolutioner för kvinnors säkerhet

År 2000 antog FN:s säkerhetsråd enhälligt resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Den bygger på tre grundläggande principer: deltagande, konfliktförebyggande och skydd. Ett antal uppföljande resolutioner har därefter antagits och tillsammans utgör de den internationella agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Resolutionerna slår bl.a. fast att kvinnors ökade deltagande i att förebygga, hantera och lösa konflikter samt i fredsbyggande och återuppbyggande efter konflikt är en förutsättning för att uppnå hållbar internationell fred och säkerhet. De är ett viktigt verktyg för att uppvärdera kvinnors säkerhet. Vänsterpartiet värnar resolutionerna och ser ett stort behov av att stärka och intensifiera arbetet.

Trots att det är 16 år sedan resolution 1325 antogs har det visat sig svårt att göra verklighet av agendan. Den har på flera sätt hamnat i ett eget stuprör, utan att fullt ut genomsyra de resolutioner som säkerhetsrådet antar. Det visar inte minst en genomgång av de resolutioner som antogs 2015. Endast 8 av 16 av de fredsbevarande insatsernas mandat säger att uppdraget också handlar om att göra verklighet av resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. För de politiska och civila fredsstödjande insatserna är motsvarande siffra 4 av 11. Trots att det är i dessa uppdrag som säkerhetsrådet borde göra verklighet av sina löften. Sverige bör som medlem av säkerhetsrådet verka för att resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet får genomslag i samtliga resolutioner som säkerhetsrådet behandlar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

De tio länder som bidrar med mest personal till FN:s fredsbevarande insatser står för omkring hälften av insatsernas samlade personalstyrka. Av dessa tio stater har endast två antagit nationella handlingsplaner för resolution 1325. Att dessa stater har handlingsplaner är extra viktigt för efterlevnaden av agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Sverige bör verka för att de stater som bidrar med personal till FN:s fredsbevarande insatser antar nationella handlingsplaner för resolution 1325 och ge stöd till detta arbete. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.1 Sveriges nationella handlingsplan

År 2016 antog regeringen Sveriges tredje nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet. Handlingsplanen gäller arbetet under åren 2016–2020. Vänsterpartiet har kritiserat tidigare handlingsplaner för en rad brister, såsom frånvaron av mätbara mål, en tydlig tidtabell, ett effektivt kontrollsystem och öronmärkta resurser för att genomföra handlingsplanen. Den nuvarande handlingsplanen har ambitionen att komma till rätta med vissa av dessa brister, t.ex. genom en tydligare ansvarsdelning. Vi ser dock behov av att utveckla detta ytterligare. Vikten av att handlingsplaner och styrdokument som denna också omsätts i praktiken kan inte nog understrykas. För att stärka det svenska arbetet med att implementera resolution 1325 bör en särskild svensk ambassadör tillsättas för frågan. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.2 Kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser

Försvars- och säkerhetspolitik har traditionellt ansetts vara ett manligt område. Således även processer som syftar till att leda till fred och återuppbyggnad. FN:s utvecklingsfond för kvinnor, Unifem, kom i en granskning 2010 fram till att 92,4

procent av deltagarna i fredsförhandlingar och 97,5 procent av undertecknarna av fredsavtal är män. Av 585 fredsavtal som undertecknades mellan åren 1990 och 2010 innehöll bara 16 procent någon referens till kvinnor.

FN:s resolution 1325 Kvinnor, fred och säkerhet handlar bl.a. just om att stärka kvinnors rättigheter och deltagande i fredsprocesser. En ökad andel kvinnor i t.ex. fredsfrämjande insatser är ett viktigt mål i sig. Representation är en viktig byggsten i demokratin och bottnar i rättvisekrav. Det är grundläggande att understryka kvinnors avgörande uppgifter och roll i fredsprocesser, fredsbevarande trupper, rättsväsende, valprocesser, säkerhetssektorn och i återuppbyggnadsprocesser så som det beskrivs i resolution 1325 och de påföljande, t.ex. resolution 2122.

4.3 Sexuellt våld i väpnade konflikter

Mäns våld mot kvinnor är könsmaktsordningens grävsta uttryck. Sexuellt våld, t.ex. våldtäkt, innebär ett maktutövande som kränker den personliga integriteten på ett högst personligt plan. Få brott anmäls och mörkertalet är mycket stort. Mäns våld mot kvinnor förekommer naturligtvis även i ofred, både inom nära relationer och som ett verktyg i själva konflikten. I väpnade konflikter har systematiska övergrepp och våldtäkter ofta använts som vapen. Det kan bl.a. handla om att demoralisera fienden och destabilisera etniska grupper. Våldtäkt används t.ex. som ett led i etnisk rensning genom att kvinnor avsiktligt görs gravida och därefter nekats abort.

Toleransen och acceptansen för sexuellt våld tenderar också att bli högre som ett resultat av krig och konflikter. En ökad nivå av sexuellt våld förekommer även efter att en konflikt formellt har upphört. Det kan t.o.m. vara så att våldet mot kvinnor ökar, även om det tar sig andra uttryck. Som exempel uppger Globalis och Svenska FN-förbundet att över 250 000 människor har blivit våldtagna under kriget i Demokratiska republiken Kongo. Även soldater från FN:s fredsbevarande styrka har begått sexuella övergrepp. En studie från 2011 visar hur soldater som deltagit i samma konflikt legitimerar vissa våldtäkter genom att hänvisa till andra övergrepp man menar är värre.

Ökad fattigdom och utsatthet kan också vara en arena för sexköp och annan människohandel.

Det är inte bara aktörer i krig som står för det sexuella våldet – även fredsbevarande soldater och biståndsarbetare begår sexuella övergrepp. Sexuell exploatering av prostituerade är vanligt förekommande. FN har utarbetat riktlinjer för straffrättsliga åtgärder för personal som bryter mot reglerna och exempelvis utnyttjar utsatta personer sexuellt i konfliktsituationer.

FN:s säkerhetsråd har antagit en rad resolutioner som behandlar sexuellt våld. År 2008 antogs den första – resolution 1820. I den krävs att sexuellt våld upphör i konflikter och att sexuellt våld erkänns som en typ av handling som bidrar till att konflikter förstärks och att fredsprocesser hejdas. Där slås också bl.a. fast att våldtäkt kan utgöra ett krigsbrott och att förövarna ska ställas inför rätta.

Problem uppstår dock när orden inte omsätts i konkret handling av världens stater. Som en följd av detta har en rad ytterligare resolutioner antagits: resolution 1888 som bl.a. ger FN:s generalsekreterare mandat att utse en särskild representant i arbetet mot sexuellt våld i väpnade konflikter och resolutionerna 1889, 1960, 2106, 2242 och 2272 som på olika sätt stärker arbetet mot sexuellt våld. Också den internationella krigsdomstolen i Haag har slagit fast att våldtäkt är att betrakta som ett krigsbrott.

Genom resolution 1960 fick FN dessutom ett förstärkt mandat och ytterligare ett verktyg mot straffriheten som ofta följer på sexuella våldsbrott. Som en följd av denna byggde FN:s särskilda representant i frågor som rör sexuellt våld i krig och konflikter, då Margot Wallström, upp en ny fristående organisation vars uppgift är att se till att de som gör sig skyldiga till övergrepp mot kvinnor och barn under konflikter grips. Detta arbete förs nu vidare av efterträdaren Zainab Hawa Bangura, allt i enlighet med resolution 1820.

FN:s resolutioner är ett viktigt verktyg i arbetet med att förhindra sexuellt våld i väpnade konflikter. Vänsterpartiet menar att regeringen bör ge ovan nämnda initiativ sitt fulla stöd. Vänsterpartiet anser dock att arbetet med att genomföra FN-resolutionen 1820 är ett arbete som måste drivas på flera fronter. Sverige bör verka för att Internationella brottmålsdomstolen (ICC) skaffar sig den kompetens som krävs för att kunna utreda misstankar om sexuellt våld och avsätter tillräckligt med resurser för att samla in bevis. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör även verka för att alla internationella insatser arbetar förebyggande för att motverka sexualiserat våld och övergrepp gentemot civilbefolkningen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4.4 Genusperspektiv vid internationella insatser

Det är viktigt att Sverige agerar både nationellt och internationellt för att förbättra arbetet med FN:s resolutioner 1325 och 1820. Förutom ökad andel kvinnor i fredsfrämjande insatser måste det finnas ett genusperspektiv på de internationella insatserna. Anställda inom internationella insatser har vid upprepade tillfällen missbrukat sin maktposition genom att utnyttja kvinnor och flickor sexuellt. Förutom de direkta konsekvenserna för den utsatta motverkas det faktiska syftet med den internationella närvaron. Genom att bidra till den organiserade brottsligheten, som ofta kontrollerar prostitution och människohandel, upprätthåller man instabiliteten och våldet i landet. Meddelarfriheten måste gälla även för anställda inom Försvarmakten som påtalar missförhållanden gällande sexuellt våld, oavsett om de arbetar i Sverige eller internationellt. Regeringen bör därför i kontakt med berörda myndigheter säkerställa att det finns tillgänglig information och nödvändiga rutiner för att möjliggöra uppgiftslämnande gällande sexuellt våld, sexuella trakasserier eller liknande missförhållanden för anställda inom Försvarmakten oavsett arbetsplats. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett genusperspektiv måste också finnas med i valet av vilka insatser som görs och hur de genomförs. I Sveriges nationella handlingsplan för kvinnor, fred och säkerhet 2016–2020 slås fast att ”Sverige ska verka för att ett genusperspektiv genomsyrar EU:s civila och militära krishanteringsinsatser: från styrdokument och insatsrapportering till verksamheten i fält”. Det är en god ambition som ytterligare behöver konkretiseras, särskilt då det finns uppenbara genusbrister i tidigare internationella insatser Sverige deltagit i. Afghanistanutredningen (SOU 2017:16) konstaterar t.ex. att det finns få exempel på att ISAF-styrkor har tagit särskild hänsyn till kvinnor eller flickor i sina operationer. Ett exempel som lyfts upp är ISAF:s bidrag till att upprätta en ny lokal polis. Afghan Local Police, ALP, kom att delvis bestå av kända talibankrigare och personer med en historia av att kränka de mänskliga rättigheterna. I vissa områden har ALP kommit att bli ett stort säkerhetsproblem för kvinnor. Sverige ska inte bidra till en sådan utveckling.

Regelbunden rapportering skulle göra det lättare för såväl riksdagen som det civila samhället att följa arbetet med implementeringen av FN:s resolution 1325. Regeringen bör årligen till riksdagen redovisa arbetet med att implementera FN:s resolution 1325. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sveriges militära insatser i andra länder ökar och därmed också det militära samarbetet med andra länder. Om Sverige är det enda landet som arbetar med FN:s resolution 1325 är risken stor att frågorna om kvinnors säkerhet försvinner. Sverige bör verka för att alla samarbetsländer vid internationella insatser ska ha en handlingsplan för att implementera FN:s resolution 1325. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I dag finns det en bred politisk samsyn om att kvinnor behövs inom försvaret men inte mycket görs för att skynda på processen. Vänsterpartiet anser att målet vid fredsbevarande insatser måste vara att minst 40 procent av deltagarna är kvinnor. Regeringen bör sätta upp mål och delmål för att inom sex år nå målet att 40 procent av deltagarna vid fredsbevarande insatser ska vara kvinnor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5 Säkerhetspolitisk forskning

Ett nytt säkerhetsläge förändrar också villkoren för kvinnors och flickors säkerhet. De traditionella sätten för krigföring behöver inte nödvändigtvis sätta ramarna för framtidens krigföring. Det kräver en säkerhetspolitik som följer med i utvecklingen och som är beredd att ompröva gamla sanningar.

Sveriges försvars- och säkerhetspolitik ska grunda sig på politiska beslut tagna utifrån demokratiska och folkrättsliga principer gjorda utifrån en god och välgrundad omvärldsanalys. Forskning kring säkerhetspolitiska och fredsfrämjande åtgärder är en viktig del i det internationella arbetet. Det arbetet bör grunda sig på ett brett säkerhetspolitiskt begrepp som bottnar i ett genusperspektiv där kvinnors och flickors säkerhet inkluderas.

Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, bedriver i dag bl.a. arbete inom området för säkerhetspolitiska studier och fredsfrämjande insatser. FOI har också en unik möjlighet till utvärdering och uppföljning av Sveriges internationella insatser. Vänsterpartiet är positivt till ökat internationellt samarbete vad gäller säkerhetspolitiska och fredsfrämjande studier. Vi ser behovet av att arbeta internationellt med forskning som rör vår omvärld.

Regeringen bör ge berörda myndigheter i uppdrag att särskilt arbeta för ett ökat internationellt forskningsutbyte kring säkerhetspolitiska frågor och fredsfrämjande insatser. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 En demokratisering av försvaret

Militären stod för det sista manliga yrkesmonopolet i Sverige. Det var först 1989 kvinnor blev tillåtna att lönearbeta inom försvaret. Inom den tidigare värnplikten kallades enbart män till mönstring och det dröjde till 1994 innan kvinnor tilläts göra värnplikt utan att man samtidigt avsåg att genomföra officersutbildningen. Även om

Sverige var först i världen med att tillåta kvinnor att arbeta på samtliga militära befattningar, lever många föreställningar om manligt och kvinnligt kvar. Kvinnor sågs, och ses i viss mån, som del av den nation som ska skyddas. Trots det har kvinnor under lång tid varit engagerade i försvaret på olika vis, bl.a. genom stödorganisationer som lottakåren, den största kvinnoorganisation som Sverige någonsin haft.

I dag består Försvarmaktens personal till ca 87 procent av män. Bland officerare och specialistofficerare är andelen 94,5 och bland gruppbefäl, soldater och sjömän ca 88 procent. Bland civilt anställda är fördelningen något mer jämnt fördelad även om män med sina 62 procent även där utgör en majoritet. Ökningen av antalet anställda kvinnor går långsamt och har dessutom planat ut. Den stora andelen män innebär ett demokratiskt underskott. Sverige har i dag en skevare könsfördelning i försvaret än många andra västländer.

Den 2 mars i år beslutade regeringen att återuppväcka värnplikten. Numera ska dock både män och kvinnor kallas till mönstring. Det är ett viktigt steg för en mer folklig förankring av det svenska försvaret. Vänsterpartiet var emot att värnplikten slopades och välkomnar att den nu återinförs i ny form. Även om den nya värnplikten sker i relativt liten skala är det ett viktigt steg mot ett mer folkligt försvar. Vi vill att alla män och kvinnor i Sverige ska mönstra och att alla som är lämpliga ska genomföra en kortare militär grundutbildning. Det ska vara möjligt att göra både militär och civil tjänstgöring. Att försvaret utgörs av människor med olika bakgrunder och erfarenheter är ytterst en fråga om demokrati.

Den nuvarande värnplikten ger i egentlig mening möjlighet för den första allmänna värnplikten eftersom den inkluderar både män och kvinnor. Det ger betydligt bättre förutsättningar för en jämställd försvarsmakt. Andelen män respektive kvinnor som gör värnplikt bör dock noga följas och utvärderas i syfte att uppnå en jämn könsfördelning.

Försvarmaktens egen handlingsplan för jämställdhetsintegrering gäller under perioden 2015–2018. Den saknar dock tillräckliga mätbara kvantitativa och kvalitativa mål. För att uppnå kraven på delaktighet i resolution 1325 måste Försvarmaktens genusarbete intensifieras.

Vänsterpartiet vill se en försvarsmakt där kvinnor och män är jämlika och där kvinnor representeras i lika hög utsträckning som män, oavsett befattning. När dagens nyfödda fyller 18 och kallas till mönstring ska de mötas av en jämställd försvarsmakt. Försvarmakten bör uppdras att återkomma med en plan för hur man ska uppnå en jämn könsfördelning på organisationens olika nivåer till senast 2035. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Försvarmakten bör också uppdras att genomföra en årlig jämställdhetskartläggning. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Stig Henriksson (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Håkan Svenneling (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Yasmine Posio Nilsson (V)

Emma Wallrup (V)